

O'ZBEKISTON DAVLAT SIYOSATIDA RADIKAL OQIMLARGA QARSHI KURASHNING YO'NALISHLARI

Azamova Sitora Ayonovna

SHDPI Ijtimoiy fanlar kafedrasini o'qituvchisi

Sobirova Muxlisa

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

maktagacha ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bugungi kundagi globallashtirish sharoitida hamda xalqaro yoki mintaqaviy miqyosda yuzaga kelayotgan nizoli vaziyat va mojarolarning mavjudligi holatida ekstremizm, radikalizm va terrorizm singari buzg'unchi mafkuralarga qarshi kurashish masalasi kun tartibidagi dolzarb mavzular sirasiga kiradi. Bunga ekstremistik va radikal g'oyalarni ta'siriga tushib qolayotgan insonlarning aksarini yoshlar tashkil qilayotgani va ularning son jihatdan ortib borayotgani ushbu maqolada yoritib o'tiladi.*

Kalit so'zlar: *ekstremizm, terrorizm, vayronkor g'oyalarni, radikalizm, murossasizlik, buzg'unchilik g'oyalari, targ'ibot tadbirlari*

Bugun ekstremizm va terrorizm kabi vayronkor g'oyalarni yoqlaydigan jamoa va tashkilotlarning a'zolari tomonidan zamonaviy axborot vositalaridan foydalanib, din niqobi ostida yoshlarimizni zo'rvonlikka, milliy o'zlik va oilaviy qadriyatlarni yo'qotishga undash harakatlari bilan jamiyatda murossasizlik, buzg'unchilik va radikal qarashlarning tarqalishi harakatlari davom etayotganini kuzatish mumkin. Bunday harakatlar zamirida esa terrorchi tashkilotlarning o'z safini yanada kengaytirish maqsadlari borligi namoyon bo'lmoqda. Shu sababli, muqaddas dinimizda qoralangan, qadriyatlarimizga zid bo'lgan va an'analarimiz qabul qilmaydigan radikalizm, ekstremizm va terrorizm kabi illatlardan yoshlarimizni asrash, ularning tarqalishiga xizmat qilayotgan har qanday faoliyatga chek qo'yish yuzasidan chora-tadbirlarni belgilash, bu borada milliy va

xalqaro tajribalardan foydalanish davlatimiz siyosatining muhim yo‘nalishlaridan hisoblanadi. Ta’kidlash lozimki, dunyo mamlakatlarida tahdidlarni oldini olish bo‘yicha turli yo‘nalishlar va tadbirlar jarayoni amalga oshiriladi. Xususan, O‘zbekistonda hukumatimiz tomonidan tegishli ishlar tashkil qilingan. Bu borada aholi, ayniqsa, yoshlar orasida radikalizm va ekstremizm g‘oyalarining tarqalishini oldini olishga qaratilgan oliy darajadagi hujjatlarni qabul qilish orqali belgilanib berilganini kuzatish mumkin. Jumladan, 2023-yil 28-fevraldagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni bilan tasdiqlangan “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasini “Insonga e’tibor va sifatli ta’lim yili”da amalga oshirishga oid Davlat Dasturining 82-maqsadi “Ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishning samarali mexanizmlarini shakllantirish” deb nomlandi. Mazkur yo‘nalish doirasida yosh avlodda ekstremizmga qarshi kurashishda qat’iy va barqaror immunitetni shakllantirish yuzasidan tadbirlarni tashkil etish vazifasi manfaatdor idoralar zimmasiga yuklatildi. Buning amaliy ifodasi sifatida “Jaholatga qarshi ma’rifat” shiori ostida ijtimoiy-ma’naviy muhit barqarorligini ta’minlash, dinlararo va millatlararo totuvlikni mustahkamlash, terrorizm va ekstremizm g‘oyalariga qarshi kurashish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Din ishlari bo‘yicha qo‘mita vakillari, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi professor-o‘qituvchilari, yurtimizdagi Imom Buxoriy, Imom Termiziy va Imom Moturidiy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazining malakali xodimlarini jalb qilgan holda ma’naviy-ma’rifiy targ‘ibot tadbirlar o‘tkazilmoqda. Targ‘ibot tadbirlari respublikaning davlat va jamoat tashkilotlari, mahalla fuqarolari yig‘ini hamda davlat va nodavlat tusidagi oliy va o‘rta-maxsus ta’lim muassasasi vakillari uchun tashkil etilmoqda. Mazkur tadbirlar doirasida 100 dan ortiq oliy ta’lim muassasalarining talabalari orasida islomga yot bo‘lgan g‘oyalar, buzg‘unchilik qarashlari va umuminsoniy qadriyatlarni inkor qiladigan turli mafkuralarning tarqalishi oldini olish bo‘yicha suhbatlar o‘tkazish amaliyoti joriy qilindi. Shu bilan birga, talabalarda vatanga muhabbat, ota-onasi va murabbiylarga hurmat singari ezgulik tamoyillarining ahamiyati haqida tushunchalar berib borish

jarayonlari o‘zining ijobiy holatini namoyish qildi. Bundan tashqari, yurtimizda radikalizm va ekstremizmga qarshi kurashishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan bo‘lib, mazkur qonun hujjatlarni amaliyotga joriy qilish ushbu yo‘nalishda mavjud mexanizmlarining yanada samarali ishlashiga turki bo‘ldi. Jumladan, 2018-yil 30-iyul sanasida O‘zbekiston Respublikasining “Ekstremizmga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonuni qabul qilinishi o‘laroq mamlakatimizda ekstremizmni oldini olish choratadbilarining yangi talablari joriy qilindi. Mazkur qonunda ekstremizm faoliyati, ekstremizm bilan shug‘ullanuvchi guruh va tashkilot hamda ushbu faoliyatni moliyalashtirishning oqibatlarini yuzasidan tushunchalar ochib berildi. Shuningdek, 2021-yil 1-iyulda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni asosida qabul qilingan 2021-2026-yillarga mo‘ljallangan ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish bo‘yicha O‘zbekiston Milliy strategiyasi tasdiqlandi. Milliy strategiyaning qabul qilinishi tarixiy voqea sifatida talqin qilish mumkin. Sababi, ushbu hujjat yangi O‘zbekiston sharoitida buzg‘unchi illatlarga qarshi kurashishning o‘ziga xos yo‘nalishlarini belgilab berdi. Strategiyada ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishdagi mavjud tajriba, shuningdek, mintaqa davlatlaridagi mazkur tahdidlarga qarshi kurashish bo‘yicha holatning qiyosiy tahlillari tadqiq qilingan holda Markaziy Osiyoda ekstremistik va terrorchilik faoliyatining o‘ziga xos jihati, milliy, ijtimoiy, diniy holatlari o‘rganildi. Milliy strategiyaning ustuvor yo‘nalishlari quyidagilar etib belgilandi: – ekstremizm va terrorizm mafkurasi tarqalishining oldini olish maqsadida vatanparvarlik, an’anaviy qadriyatlar va bag‘rikenglik g‘oyalarini targ‘ib qilish; – voyaga yetmaganlar va yoshlar orasida ekstremistik g‘oyalar tarqalishining oldini olish; – xotin-qizlar huquqlarini himoya qilish va ularning ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishdagi rolini kuchaytirish; – uzoq muddat xorijda bo‘lgan fuqarolarni ekstremizm va terrorizm g‘oyalari ta’siridan himoya qilish; – ekstremistik va terrorchilik maqsadlarida Internet jahon axborot tarmog‘idan foydalanishga qarshi kurashish; – fuqarolik jamiyati institutlari va ommaviy axborot vositalarining ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashishdagi ishtirokini ta’minlash; – ekstremistik va

terrorchilik harakatlari, shuningdek, ularni moliyalashtirganlik uchun huquqiy ta'qib va javobgarlikka tortish choralari takomillashtirish; – ekstremizm va terrorizmga qarshi kurashish sohasidagi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish – xalqaro va mintaqaviy hamkorlik Strategiyada belgilangan har bir vazifa va yo'nalishlar tarkibida yurtimiz aholisi, xususan, kelajak avlodimizni radikal qarashlardan har tomonlama asrash maqsadlari ko'zlanganligi namoyon bo'ladi. Shu bilan bir qatorda, davlatimiz rahbarining tashabbusi bilan minglab mahkumlarning afv etilishi, fuqarolarning turli ro'yxatlardan chiqarilishi, shuningdek, "Mehr" operatsiyalari doirasida mojaroli hududlardan 500 dan ortiq ayollar va yosh bolalarning yurtimizga olib kelinishi orqali jamiyatda inson qadri va uning erkini oliy qadriyat sifatida talqin qilinayotganligini yana bir bor namoyon qildi. Bu esa jamiyatdagi ayrim shaxslarning o'z mamlakatiga nisbatan ishonchining ortishi va davlat siyosatiga nisbatan xayrixohlik kayfiyatini paydo qilishga xizmat qildi deyish mumkin. Yoshlar orasida mutaassiblikka yo'g'irilgan bunday forumlarning tobora ommalashuvi hamda ularda turli ko'rinishdagi buzg'unchi «fatvo»larning berib borilishi muammoning naqadar jiddiy ekanini namoyon etadi. Chunki dunyo aholisining asosiy qismini yoshlar tashkil qiladi. Yoshlar katta kuch hisoblanadi. Ularning endi shakllanib kelayotgan ongiga nimani singdirilsa, o'sha toshga o'yilgan naqshdek muhrlanadi. Shuning uchun ham radikal oqimlar aynan yoshlarni tuzog'iga ilintirishga harakat qiladi. Ulardagi ishonuvchanlik, kuch g'ayrat, qiziqqonlik ularning maqsadini amalga oshirishda qo'l keladi. Ming afsuski, bunday manfur kuchlar asosan ilm va ma'rifatdan yiroq, sof diniy tushunchalarning asl mazmunini bilmagan kishilarni, asosan yoshlarni jalb etishga intilib, ijtimoiy tarmoqlar orqali «jihod», «takfir», «shahidlik», «hijrat» tushunchalarini noto'g'ri talqin etgan holda o'z Vatanlarini tark etishga urinmoqda. Shuningdek, ayrim kimsalar tomonidan maqsadli ravishda islom mohiyatiga zid bo'lgan turli xil asossiz axborotlar, manbasi aniq bo'lmagan diniy tusdagi xabarlar yoki kishilarni vahimaga soluvchi foto va videolavhalar keng targ'ib etilmoqda. Bunda ba'zi yoshlarning axborot vositalari orqali tarqatilayotgan milliy va diniy qadriyatlarimizga zid bo'lgan xabarlar, aniq

manbasi ko'rsatilmagan, asossiz axborot va ma'lumotlarga ishonib qolishayotgani, mulohaza qilmasdan ko'r ko'rona qabul qilayotgani undan ham keskin oqibatlarni keltirib chiqarmoqda.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, O'zbekistondagi ekstremizm va radikalizm g'oyalarini oldini olish bo'yicha amaliyot va chora-tadbirlar zamirida yurt-tinchligini asrash, yoshlarni buzg'unchi qarashlardan saqlash, diniy qadriyatlarni himoya qilish singari maqsadlar yotadi. Bunday harakatlar esa diniy-ma'rifiy targ'ibotlar va huquqiy bazani mustahkamlash ishlarini tashkil qilish yo'li bilan amalga oshirilishi samaradorlikni yanada oshirmoqda. Mazkur jarayonlar O'zbekistonda radikalizm va ekstremizmni oldini olishda o'ziga xos tajriba shakllanishiga xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muratov D., Alimova M., Karimov J. Dinshunoslik, darslik.-Toshkent, «Navro'z» nashriyoti, 2019. – 264 b.
2. Raximjanov D., Ernazarov O. Dinshunoslikka kirish. O'quv qo'llanma.-T.: «O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati» nashriyoti, 2018. – 304 b.
3. Isoqjonov R. Qiyosiy dinshunoslik. O'quv qo'llanma. – T.: OOO«Complex print», 2020. – 198 b.
4. .Dinshunoslik (Hanifa Haydarova)o'quv qo'llanma.2019
5. Nurillaevich O. B. et al. Factors Of The Formation Of Ecological Culture In The Education And Training System //Journal of Pharmaceutical Negative Results. – 2022. – C. 984-989.
6. Omonov B. N., Ochilova G. A., Azamova S. A. SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE ECOLOGICAL ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN //World of Scientific news in Science. – 2023. – T. 1. – №. 3. – C. 15-28.
7. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //International Scientific and Current

- Research Conferences. – 2024. – C. 94-97.
8. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //International Scientific and Current Research Conferences. – 2024. – C. 94-97.
9. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
10. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
11. Ayonovna A. S. et al. GLOBALLASHUV DAVRIDA EKOLOGIK MUAMMOLARVA ULARNING YECHIMI //Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. – 2024. – T. 12. – №. 1. – C. 20-24.
12. Azamova S. A. PROBLEMS OF FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION //BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT. – 2024. – T. 3. – №. 5. – C. 743-749.
13. Azamova S. UMUMTA'LIM MAKTAB O 'QUVCHILARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING USUL VA VOSITALARI //Interpretation and researches. – 2024.
14. Azamova S. EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI //Talqin va tadqiqotlar. – 2024. – T. 1. – №. 1.